

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертаційну роботу

«Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів
культурної спадщини»,
здобувача ступеня доктора філософії
Молочка Віталія Олександровича
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Робота відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування. Містить ґрунтовну теоретичну складову і рекомендації для проєктної практики. Висновки до розділів і загальні висновки сформульовано на високому рівні в логічній послідовності. В дисертації сформульовано мету, об'єкт і предмет дослідження, визначені завдання повністю розкрито в тексті в трьох розділах роботи. Текстова частина доповнена великою кількістю візуального матеріалу, виконаного на належному рівні.

Актуальність теми дисертації зумовлена тими реаліями війни, в яких опинилась Україна після російської агресії. Сьогодні ті програми з охорони і реставрації об'єктів нерухомої культурної спадщини, які були розроблені до російсько-української війни, не працюють, враховуючи зростаючу кількість руйнувань. Змінились і основні проблеми аварійного стану об'єктів: сьогодні вони завдаються новими видами сучасної зброї. Відповідно, це вже зараз вимагає докорінної зміни підходів до паспортизації об'єктів, їх оцифровки, розробки методів першочергової консервації з перспективою післявоєнної комплексної реставрації.

За своєю структурою ця наукова робота побудована за принципом, схожим з докторською дисертацією Миколи Орленка, однак її докорінна відмінність полягає саме в пристосування рекомендацій до умов війни і післявоєнного відновлення.

Об'єктом дослідження є зруйновані під час війни об'єктів культурної спадщини.

Предметом дослідження є проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини.

Межі дослідження: хронологічні – ХХ-ХХІ ст., територіальні – Україна, країни Європи.

Мета дослідження полягає в наступному: визначити масштаби втрат об'єктів культурної спадщини внаслідок російсько-української війни і на основі дослідження вітчизняного і європейського досвіду

післявоєнної відбудови розробити на основі системно-структурного підходу експертні системи сфери охорони культурної спадщини і підготовки профільних кадрів реставрації під егідою ЮНЕСКО та інформаційну модель процесу підготовки профільних кадрів реставрації.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни

Наукова новизна роботи полягає в наступному:

«Вперше:

- проведено підрахунок пошкоджених і зруйнованих об'єктів згідно хронології, територіального розташування по окремих областях та характеру пошкоджень;

- розроблено на основі системно-структурного підходу експертні системи сфери охорони культурної спадщини і підготовки профільних кадрів реставрації під егідою ЮНЕСКО та інформаційну модель процесу підготовки профільних кадрів реставрації

Удосконалено:

- визначення характеру пошкоджень і руйнувань від сучасних видів озброєння;

Отримало подальший розвиток:

- характеристики проблем культурної спадщини часів російсько-української війни і їх наслідки;

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

– в пам'яткоохоронних і реставраційних інституціях, які займаються збереженням історико-культурної спадщини;

– в учбовому процесі для навчання пам'яткоохоронців, експертів з оцінки культурної спадщини, митців, мистецтвознавців, реставраторів, архітекторів» (стор.31,33).

Проведена автором систематизація даних щодо руйнувань по областях, з визначенням кількості пошкоджень об'єктів різного пам'яткоохоронного статусу є важливим підґрунтям для розробки комплексної програми післявоєнного відновлення і визначення обсягів фінансування, людських та матеріальних ресурсів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Молочка Віталія Олександровича повністю відповідає восьмому рівню Національної

рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Дослідження «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини», є результатом самостійної праці Молочка Віталія Олександровича і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Підтверджено перевіркою на антиплагіат, що використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Дисертація має традиційну схему побудови: українська і англійська анотації, словник спеціальних термінів, вступ, три розділи «ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЧАСИ ВІЙНИ І ДОСВІД ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДНОВЛЕННЯ», «МЕТОДИКА ПІДРАХУНКУ ПОШКОДЖЕНЬ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ЇХ РЕСТАВРАЦІЇ» та «МЕТОДИ ОЦІНКИ ВТРАТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ПРОПОЗИЦІЇ З ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ І РЕСТАВРАЦІЇ» з висновками до них, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Вступ традиційно аргументує актуальність теми дослідження, зв'язок дисертації з науковими програмами і темами, визначає об'єкт і предмет дослідження, мету дослідження і завдання для досягнення мети, наукову новизну і практичну значущість роботи, дані про апробацію в статтях і на конференціях. Отже, автор використав таку схему побудови дослідження, де в першому розділі висвітлено огляд внесків попередників, розглянуто загальні аспекти, пов'язані з впливом війни на руйнування культурної спадщини і сформульовано коло питань, які будуть досліджуватись в наступних розділах, в другому розділі розроблено методика дослідження, а третій розділ є квінтесенцією дослідження і власне внеском автора в розв'язання існуючої проблеми.

Окремо слід відзначити розроблені дисертантом експертні системи для реалій війни і післявоєнної відбудови:

«На основі запропонованого М. Орленком трактування реставраційної діяльності як складної системи і створених ним прикладів експертних систем в цьому дослідженні було створено експертну систему сфери охорони культурної спадщини з урахуванням реалій сьогодення, а саме проблем російсько-української війни.

Найбільш важливі положення, викладені в загальних висновках, такі:

«На основі методу системно-структурного аналізу розроблено експертну систему сфери охорони культурної спадщини з урахуванням проблем російсько-української війни, де в графічній формі представлено основні складові пам'яткоохоронної сфери і структурні зв'язки між ними, що дозволяє визначити наслідки і причини проблем, що виникли в сфері культурної спадщини і окреслити шляхи їх подолання. (стр.176).

Така ж експертна система була створена для підготовки фахівців в сфері реставрації, створена у співпраці з ЮНЕСКО і Міністерством культури і інформаційної політики України. В ній визначено основні проблеми галузі, їх наслідки, причини проблем, запропоновано способи їх вирішення.

Розроблено в графічній формі схему інформаційної моделі профільної підготовки реставраторів, де етапи розділялись на окремі ієрархічні рівні. Ця модель найбільш наочна у випадку об'єкта архітектури, однак вона може бути застосована і для представлення у графічному алгоритмічному вигляді пропоновану профільну підготовку кадрів (стр.178)».

Отже, представлені результати свідчать, що дисертація Молочка Віталія Олександровича «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини» розглядає важливі питання відбудови зруйнованих і пошкоджених під час війни об'єктів культурної спадщини і таким чином вирішує важливу народно-господарчу проблему.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою. Зміст викладений логічно, грамотно, зрозумілою науковою мовою з правильним використанням специфічної термінології.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Результати досліджень, які викладені в дисертації, були представлені на 9 наукових конференціях і семінарах, з них 7 – міжнародних, 2 - всеукраїнських.

Результати дисертації були опубліковані в 5 наукових працях: в фахових наукових виданнях України – 2 одноосібні статті, в іноземних фахових виданнях, які входять до наукометричної бази SCOPUS та Web of science – 1 стаття у співавторстві, 2 тези наукових доповідей, з них 1 у співавторстві.

Наукові публікації здобувача містять матеріали авторських досліджень, всі статті написано з співавторами з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Недоліки, зауваження, дискусійні питання до дисертаційної роботи

1. Графічні схеми є дуже насиченими і текст в них погано читається. Можливо, слід було їх розділити у вигляді декількох укрупнених таблиць або залишити тільки схеми без тексту з умовними позначеннями, а окремо дати текстову експлікацію.

2. Деякі таблиці не дають повної інформації про характер руйнувань і матеріали обстежень. Варто було б доповнити таблиці, де є тільки фотографії об'єктів, аналітичною частиною: даними про обстеження, % пошкоджень, прогнозовані першочергові заходи, тощо.

3. Можливо, варто було розмістити діаграми по областях на меншій кількості аркушів, бо вони сприймаються одноманітно.

3. Чи не було відповідних даних, аби нанести всі пошкоджені об'єкти на карти областей і таким чином наочно представити масштаби втрат культурної спадщини в областях? Чи плануєте Ви зробити такі узагальнюючі карти в майбутньому?

Водночас ці зауваження не знижують якості представленого дослідження і є швидше побажанням в разі публікації роботи як монографії.

Висновок про дисертаційну роботу

Все вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертація «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування, є завершеною, самостійно виконаною роботою, містить значну наукову новизну та практичну цінність і є особливо актуальною для відновлення зруйнованих пам'яток архітектури.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Молочко Віталій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний опонент
Доктор архітектури в дисципліні
Архітектура і Урбаністика, професор, професор
Кафедри Історії Архітектури і
Реставрації пам'яток
Краківської Політехніки
Ім. Т. Косцюшко

Домініка КУШНЄЖ-КРУПА

Poświadczam podpis doktora architektury, Prof. D. Kuśnierz-Krupy

KIEROWNIK
Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego
Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej

Prof. dr hab. inż. arch. Justyna Kobylarczyk